

Industrihampanns kommersiella produktområden i Sverige - Fallstudier hos företag i primära branscher

**Bengt Svennerstedt
Thomas Björklund**

Temagrupp Biofiberteknologi,
Område Jordbruk
Sveriges lantbruksuniversitet, Alnarp

Förord

Industrihampa är bra exempel på en ettårig växt, där växtens alla delar kan utnyttjas till olika ändamål. *Hampfibern* har hög dragstyrka, låg vikt och är miljövänlig. Den är recirkulerbar och utgör därmed en förnyelsebar råvara. Traditionellt har fibern använts för textila ändamål men den kan även utnyttjas i växtfibrer komposit för flygplans-, tåg- och bilinredningar och även i olika papperskvaliteter där goda styrkeegenskaper krävs t.ex. till sedelpapper. *Hampfröet och dess olja* kan användas för livsmedels- och hälsokostproduktion. Hampoljan innehåller mellan 55-60 % linolsyra (omega 6) och 20-25 % linolensyra (omega 3), vilket är betydligt högre halter av omättade fettsyror i jämförelse med linoljan. *Vedämnesdelarna* (skävorna) lämpar sig för energiproduktion och produktion av kompositskivor som möbel- och byggkomponenter.

I denna rapport redovisas resultat av det marknadsprojekt om industrihampa, som har bedrivits av Temagrupp Biofiberteknologi, SLU i Alnarp under 2005-2007. Thomas Björklund, marknadsökonom har deltagit i projektet och arbetat framförallt med intervju- och analysarbetet. Torbjörn Jilar, professor, har deltagit framförallt i planläggningen av projektet. Bengt Svennerstedt, docent och temagrupperledare har planlagt och lett projektet samt skrivit huvuddelen av rapporten.

Projektet har genomförts med stöd från Stiftelsen lantbruksforskning.

Alnarp, juni 2007

Gunnar Svensson

Sammanfattning

Sedan det svenska odlingsförbudet hävdes 2003 har marknadsutvecklingen för industrihampa i Sverige startat. Efter fyra odlingsår har odlingsarealen ökat avsevärt sedan starten. Samtidigt som odlarna har lärt sig odlingsteknik och skördeteknik har diskussionen om avsättning och kommersialisering av olika hampprodukter tagit fart. Detta projekt har haft till syfte dels att identifiera och illustrera marknadsprodukter utifrån tekniska möjligheter samt konsumentattityder dels att omsätta dessa i marknadsvolym och odlingsarealer samt andra resursinsatser, som krävs inom det svenska lantbruket. Studien har lagts upp i form av konkreta fallstudier hos företag inom främst tre branscher. Dessa är Bostads- och byggmaterialbranschen, Möbelbranschen och Fordonsbranschen. Undersökningsmetodiken har bestått av företagsintervjuer och analyser av marknadspotential för de utvalda branscherna. Vid val av företag har speciellt intresse riktats mot beställarledet i byggmaterialbranschen.

För de analyserade företagen visar marknadspotentialberäkningen att den beräknade åkerarealen varierar mellan ca 70 och ca 90 ha för bostadsföretagets råvarubehov. För möbelföretaget täcks råvarubehovet av ca 800 ha hampodling och för fordonsföretagen täcks råvarubehovet av mellan ca 100 och ca 900 ha hampodling. Detta visar på en relativt stor marknadspotential, som medför att odlingsarealen för industrihampa kan bli avsevärd om marknaden för industrihampa utvecklas och nya hampprodukter introduceras.

Bakgrund

Hampa, (*Cannabis sativa L.*) är en ettårig ört växt vars stjäktjocklek kan variera från 1 cm i slutet bestånd till 5-6 cm hos fristående plantor. Växten kommer ursprungligen från centrala Asien och har odlats i minst 3000 år. Den kan i vårt nordliga klimat bli ca 1,5-4 m hög medan den i sydligare klimat kan växa upp till 10 m höjd. Industrihampa är en förädlad art med mycket låg halt av narkotiska ämnen till skillnad från den indiska hampan, som innehåller en hög halt av narkotiska ämnen.

I Sverige har hampa under 1900-talet odlats endast i begränsad omfattning, som mest under krigsåren på 1940-talet och fram till 1960-talets mitt. Åren 1942 till 1952 odlades hampa på ca 2000 ha per år, fördelade med ungefär hälften på Gotland och hälften kring Mälaren och Hjälmaren samt i Östergötlands, Skaraborgs och Västerbottens län. Det finns en gammal hampodlingstradition i Norrland, där den vinterhärdigare hampan ersatte linet i husbehovsodlingen.

Genom nedläggningen 1952 av hampberedningsverket utanför Katrineholm begränsades odlingen till Gotland. Efter 1953 var Visbyverket det enda hampberedningsverket i landet. Odlingen på Gotland upphörde 1965. All hampodling blev förbjuden i Sverige i mitten av 1970-talet, eftersom man ville utesluta möjligheten att odla den indiska droghampan. Frankrike har aldrig haft något förbud för odling av industrihampa. I Tyskland är det sedan 1996 tillåtet att odla industrihampa och producera hampfiber. I de nordiska länderna Finland och Danmark är det sedan 1997/1998 även tillåtet att odla industrihampa.

Under 1999 startade de första försöksodlingarna av industrihampa i Sverige sedan 1960-talets mitt. Försöksodlingarna har genomförts i ett treårigt pilotprojekt vid SLU's försöksstationer Röbbäcksdalen i Västerbotten, Stenstugu på Gotland samt Lönnstorp i Skåne. Försöksodlingarna har avsett sorterna Fedora 19, Felina 34 samt Futura 77. Det är tre franska sorter, som alla har en THC-halt mindre än 0,2 % och är därmed godkända av EU för kommersiell odling (Svennerstedt, 2003).

Under senare år har diskussionen att legalisera odling av industrihampa i Sverige intensifierats som följd av en odlingsansökan av en lantbrukare i södra Halland. Ärendet har prövats i svensk länsrätt och lantbrukaren har fått rätt att odla industrihampa på sina egna marker. Med början hösten 2001 har halland-lantbrukarens tillståndsärende prövats av EG-domstolen i Bryssel. I januari år 2003 gav EG-domstolen lantbrukaren rätt att odla industrihampa. EG-domstolens beslut är ett viktigt prejudikat. Till följd av EG-domstolens beslut tog den svenska regeringen i februari år 2003 beslutet att ändra den svenska lagen om kontroll av narkotika så att även svenska lantbrukare får tillstånd och möjligheter att kommersiellt odla industrihampa på svenska marker. Under åren 2004, 2005 och 2006 har svenska odlare sökt tillstånd för hampodling på sammanlagt ca 150, 320 ha och 530 ha.

Syfte

Projektets huvudsyften har varit dels att identifiera och illustrera marknadsprodukter utifrån tekniska möjligheter samt konsumentattityder dels att omsätta dessa i marknadsvolymer och odlingsarealer samt andra resursinsatser, som krävs inom det svenska lantbruket samt svensk förädlingsindustri.

Material och metoder

Marknadsstudien är upplagd i form av konkreta fallstudier hos företag inom främst tre branscher. Dessa branscher har valts därför att de anses ha särskilt intressant potential för framtida användning av hampfiber i speciella produkter. Branscherna är:

- Bostads- och Byggmaterialbranschen
- Möbelbranschen
- Fordonsbranschen

Undersökningsmetodiken har bestått av företagsintervjuer och analyser av marknadspotential för de utvalda branscherna. Metodiken i angreppssättet bygger på att utnyttja företagets kompetens inom produktutveckling och marknadsföring gentemot kunder. Vid val av företag har speciellt intresse riktats mot beställarledet i byggmaterialbranschen. Därför har relativt omfattande intervjuer genomförts hos bostadsföretag i Skåne. I möbelbranschen har ett mindre antal intervjuer genomförts. Dessa utvalda företag representerar i hög grad kontorsmöbelsidan. Erfarenheter från fordonsbranschen har erhållits genom intervjuer hos Volvo personvagnar och lastvagnar samt företaget S-karosser, som tillverkar specialbyggda husbildelar.

Företagskontakter

Hos följande företag har fallstudier i form av företagsintervjuer genomförts.

Tabell 1. Fallstudier hos kommunala bostadsföretag i Skåne

företag	Bostadsbestånd (lägenheter)	Kontaktperson	Intervjudag
Lunds Kommuns Fastighets AB, Lund	Ca 8 500 + lokaler	Håkan Ekelund, Byggnadschef 046-35 85 08	2006-03-07
AB Kristianstadsbyggen, Kristianstad	Ca 8 600	Per-Ola Pershaf, Byggnadschef, 044-780 32 20	2006-03-10
MKB Fastighets AB, Malmö	Ca 20 800 + lokaler	Hans Norgren, Bygg- och projektchef 040 – 31 33 26	2006-03-24
AB Trelleborgshem, Trelleborg	Ca 1 800	Lars Hellstrand, Fastighetschef 0410-190 50	2006-04-10
AB Landskronahem, Landskrona	Ca 4 200 + lokaler	Martin Persson, Projektledare, 0418-569 00	2006-04-27
Simrishamns bostäder AB, Simrishamn	Ca 1 300	Roger Bäckström, vd, 0414-81 96 37	2006-05-05

Tabell 2. Fallstudier hos bygg- och materialföretag i Sydsverige

företag	Kontaktperson	Intervjudag
Swedspan AB, Hultsfred	Bo Nilsson, Lab- och Prodchef, 0495-49 500	2006-01-10
LB-hus AB, Bromölla	Lars B Bergman, Teknisk chef, 0456-25 180	2006-01-18
NCC, Malmö	Kent Hedin, Bitr. projektchef 040-10 27 82	2006-05-23

Tabell 3. Fallstudier hos möbelföretag

företag	Kontaktperson	Intervjudag
Lammhult AB, Lammhult	Per-Evert Johnsson Produktutvecklingschef 0472-26 95 00	2006-08-14
Kinnarps AB, Kinnarp	Tomas Ekström, Kvalitetschef 0515-38 140	2006-08-21
RH Form AB, Nässjö	Lars Holtensson, Utvecklingschef, 0380-55 53 00	2006-08-21
Gärsnäs AB, Gärsnäs	Lars G Larsson Utvecklingschef, 0414-53 000	2006-09-15

Tabell 4. Fallstudier hos fordonsföretag

företag	Kontaktperson	Intervjudag
Skarosser AB, Dorotea	Adolf Sellgren, Karossutveckling 0942-51 290	2006-11-06
Volvo Personvagnar, Göteborg	Jörgen Wulfsberg, Fordonsutveckling, 031-32 56 264	2007-02-14
Volvo Lastvagnar, Göteborg	Hannele Nurmi, Säkerhet & Miljö, 031-32 75 477	2007-02-14

Företagsintervjuer

Företagsintervjuerna har genomförts på likartat sätt. Intervjuerna har skett genom personliga besök hos företagen av Bengt Svennerstedt och Thomas Björklund utom i ett fall där en telefonintervju har genomförts. Efter en inledande välkomsthälsning har projektet och bakgrundsinformation om industrihampa och dess produkter presenterats. Därefter har intervjuerna genomförts efter ett intervjuprotokoll. Protokollets huvudsakliga delar har varit:

1. Företagsfrågor, som ger fakta om företaget.
2. Biofiberfrågor, som visar på företagets användning av biofiber som råvara i sin produktion.

3. Hampfiberfrågor, som skall ge svar på företagets framtidssyn om hampfiberprodukter.

Beräkning av marknadspotential

Vid beräkning av marknadspotentialen för hampprodukter har utgångspunkten varit att uppskatta behovet av hampfiber respektive hampvedämnen som råvara för produkter hos tre-fyra av de utvalda företagen, som har intervjuats i undersökningen. Inom varje bransch har det/de största av de besökta företagen valts som beräkningsexempel. Det uppskattade råvarubehovet har slutligen omräknats till nödvändig åkerareal för att täcka råvarubehovet hos företagen under förutsättning att all produktion sker med hampråvaror. De utvalda företagen är Volvo Cars AB och Volvo Trucks AB i fordonsbranschen, Kinnarps AB i möbelbranschen och MKB Fastighets AB i bostads- och byggbranschen. För varje företag har ett antal produkter valts. För fordonsföretagen har hampfiberkompositer valts, för möbelbranschen har hamppånskivor valts samt för bostads- och byggbranschen har hamppånskivor och hampfiberisolering valts.

Styrka och svaghet

En SW-analys har sammanställts för industrihampa. I den beskrivs starka och svaga sidor samt möjligheter och hot för hampprodukter. Befintliga hinder såsom marknadshinder, politiska och juridiska restriktioner samt kritiska resurser hos producenter och användare analyseras.

Ekonomiska råvarukalkyler

En egen kalkyl för att ta fram prisnivåer för hampans vedämnesdel har utförts. Kalkylen har visats för att illustrera råvarupriser och kostnader i samband med fiber- och vedämnesproduktion.

Resultat

Företagsintervjuer

Nedan sammanfattas svaren för de genomförda företagsintervjuerna.

Bostadsföretag

De intervjuade representanterna för de utvalda bostadsföretagen betonar att miljöperspektivet är viktigt för deras företag. De större bostadsföretagen har en uttalad miljöpolicy. Som byggherre beställer man en stor del träprodukter, som används i bostadsproduktionen. På frågan om ökad användning av träprodukter avgör pris- och kvalitet. Man kan tänkas använda hampfiberprodukter (hampisolering/hamppånskivor) istället för motsvarande träfiberprodukter om samma tekniska produktkvaliteter kan erbjudas. Produktpriserna spelar emellertid en stor roll.

Bygg- och materialföretag

Representanterna för de utvalda bygg- och materialföretagen betonar också betydelsen av miljöperspektivet. De producerar och använder en stor del trä- och träfiberprodukter i sin produktion. En stor spånskiveproducent kan tänka sig producera hampfiberprodukter (hampspånskivor) tillsammans med motsvarande träfiberprodukter om pris och tillgång hos hampfiberråvaran kan garanteras. Byggföretagen kan tänkas använda hampfiberprodukter (hampisolering/hampspånskivor) istället för motsvarande träfiberprodukter om samma tekniska produktkvaliteter kan erbjudas.

Möbelföretag

Miljöperspektivet är viktigt även för möbelföretagen. Man använder en stor del träfiberprodukter i möbelproduktionen. Ett par företag betonar betydelsen av låg vikt hos produkterna. Man är intresserad av nya material för spännande möbelformgivning. Hampfiberprodukter kan komma att finnas på möbelmarknaden om råvarupriserna är jämförbara med dagens möbelmaterial, tror de intervjuade möbelrepresentanterna.

Fordonsföretag

Representanterna för de utvalda fordonsföretagen betonar betydelsen av miljöperspektivet. För det stora bilföretaget spelar miljöfrågorna en avgörande roll och man pekar på låg vikt hos delprodukterna. Förutom miljön pekar man på säkerheten och produktkostnaden. Man kan tänkas använda hampfiberprodukter om den övriga fordonsbranschen använder denna råvara.

Marknadspotentialberäkning

I tabellerna 5-9 visas resultatet av marknadspotentialberäkningen för de utvalda företagen. Den beräknade åkerarealen varierar mellan ca 70 och ca 90 ha för bostadsföretaget. För möbelföretaget täcks råvarubehovet av ca 800 ha hampodling och för fordonsföretagen täcks råvarubehovet av mellan ca 100 och ca 900 ha hampodling

Tabell 5. Beräkning av åkerareal för att täcka råvarubehovet av vedämne för hampspånskivor till bostadsproduktion hos MKB Fastighets AB.

MKB Fastighets AB, Malmö	Antal Lght-moduler	Vedämne för hampspånskivor/lght modul (ton)	Vedämne-avkastning per ha (ton)	Åkerareal för hampspånskivor (ha)
Potential	300	1.8	7.5	72

Tabell 6. Beräkning av åkerareal för att täcka råvarubehovet av fiber för hampisolering till bostadsproduktion hos MKB Fastighets AB

MKB Fastighets AB, Malmö	Antal Lght-moduler	Hampfiber för isolering/lghtmodul (ton)	Fiber-avkastning per ha (ton)	Åkerareal för hampisolering (ha)
Potential	300	0.75	2.5	90

Tabell 7. Beräkning av åkerareal för att täcka råvarubehovet av vedämne för hampspånskivor till kontorsmöbeltillverkning hos Kinnarps AB

Kinnarps AB, Kinnarp	Antal K-moduler	Vedämne för hamp-spånskivor/k-modul (ton)	Vedämne-avkastning per ha (ton)	Åkerareal för hamp-spånskivor (ha)
Potential	80 000	0.075	7.5	800

Tabell 8. Beräkning av åkerareal för att täcka råvarubehovet av hampfiber för kompositser i Volvo Cars inredningsprodukter.

Volvo Car AB, Göteborg	Antal person-bilar	Hampfiber för kompositser/bil Max-Min (kg)	Totalt Max-Min (ton)	Fiber-avkastning per ha (ton)	Åkerareal för kompositser Max-Min (ha)
Potential	450 000	5 2	2250 900	2.5	900 360

Tabell 9. Beräkning av åkerareal för att täcka råvarubehovet av hampfiber för kompositser i Volvo Trucks inredningsprodukter.

Volvo Truck AB, Göteborg	Antal last-bilar	Hampfiber för kompositser/bil Max-Min (kg)	Totalt Max-Min (ton)	Fiber-avkastning per ha (ton)	Åkerareal för kompositser Max-Min (ha)
Potential	60 000	10 4	600 240	2.5	240 96

Analys av råvarupris för produktion och leverans av hampfiber och vedämn

Ingångsdata

Biomassaavkastning:	10 tonts/ha
Fiber (25%):	2.5 tonts/ha
Vedämn/hampspån (75%):	7.5 tonts/ha

Kostnadsanalys

Odling ¹⁾	5 000 kr/ha
Skörd ²⁾	1 000 kr/ha
Processning/fiber- och vedämnesseparering ³⁾	9 000 kr/ha
Transport ⁴⁾	<u>2 500 kr/ha</u>
Totalt	17 500 kr/ha

- 1) Enligt (Sundberg & Westlin, 2005)
- 2) Egen uppskattning, 2006
- 3) Enligt (Karus, Kaup. & Lohmeyer. 2000).
- 4) Egen uppskattning, 2006

Produktionskostnad – hampfiber: 17 500/2 500 kr/kg	= 7 kr/kg
Produktionskostnad – vedämn/hampspån: 17 500/7 500 kr/kg	= 2.3 kr/kg
Genomsnittlig produktionskostnad: 17 500/10 000 kr/kg	= 1.75 kr/kg

Marknadspris för vedämn/hampspån

1. Enligt tyska uppgifter säljs förädlade vedämn som strö i häststallar för ca 3.4 kr/kg (<http://www.eiha.org/>).
2. Enligt tysk utredning anges pris för förädlade vedämn variera mellan 0.5-2.1 kr/kg (Karus, Kaup. & Lohmeyer. 2000).

Sammanfattning

Genomförd analys visar att råvarupriset för vedämnen/hampspån från industrihampa kan variera mellan 0.5 – 2.3 kr/kg. Förädlade vedämnen kan säljas för betydligt högre pris.

Starka och svaga sidor

För att företag skall välja fibermaterial från industrihampa istället för traditionella fibermaterial såsom importerad jutefiber måste hampfibern uppfylla minst samma kvalitetskrav som ställs på traditionellt naturfibermaterial. Dessutom bör prisnivån vara likvärdig med traditionellt naturfibermaterial. Det kan emellertid finnas företag, som är villiga att betala ett merpris på grund av industrihampans uttalade miljövänlighet.

En av industrihampans starka sidor är att den är en förnyelsebar råvara, vilket minskar naturresursslöseri. Den kräver ingen kemisk ogräsbekämpning och den behöver relativt lågt näringstillskott, vilket gör den lämplig för ekologisk odling.

Hampfibern har hög dragstyrka och låg vikt. Den låga vikten medför lägre produktvikt, vilket kan ge bättre fysisk arbetsmiljö för ett stort antal industriarbetare. Den lägre produktvikten medför även mindre transportarbete, vilket bör leda till högre miljövinster i form av minskade emissioner från fordonstrafik. Hampfibern har ett relativt lågt fiberpris, vilket kan medföra ökad attraktionskraft för företagen.

Industrihampan är arbetsmiljösäker och reducerar därför risken för exempelvis lungskador. Således minskar individers lidande och samhällets kostnader för sjukvård. Hampprodukters lägre vikt medför minskad risk för belastningsskador inom exempelvis byggbranschen.

Bland industrihampans svaga sidor bör fibermaterialets fuktkänslighet och dess brandrisk framhållas. Dessa svagheter måste åtgärdas för att industrihampan skall få ökad marknadsutbredning.

Användning av industrihampa i stället för andra alternativ kan vara ett tydligt exempel på s.k. Societal marketing strategy. Denna strategi innebär att företaget satsar på produkter som ger långsiktiga fördelar för samhället, företaget och kunden. Samhällets mål är välfärd, företagets mål är vinst och kundens mål är tillfredsställelse.

Diskussion

Industrihampans marknadsutveckling i Europa har under de senaste 15 åren visat en relativt konstant ökning. Marknadsutvecklingen har inte accelererat utan ökningen har varit tämligen jämn över tiden. Sedan 1996 när odlingsförbudet i Tyskland hävdes har tysk industri varit ledande i utvecklingen av nya hampprodukter. Det är framförallt tysk bilindustri, som har drivit fram denna utveckling på grund av bilindustrins behov av lätta och miljöeffektiva inredningsdetaljer.

I rapporten har mycket låga produktionsvolymerna antagits i jämförelse med uppgifter från företagen. Orsaken är att vi inte har som syfte att få fram exakta volymer utan att ge underlag som kan användas vid diskussion om den relativa effekt potentialen hos olika branschens större företag kan ha på behovet av arealer för odling av industrihampa. Exempelvis framgår det av resultatet att ett större möbelföretag för sina produkter kan kräva arealer för hampodling, som ligger helt i paritet med motsvarande för ett större fordonsföretag. Jämfört med dessa är arealkravet för ett större bostadsföretags hampprodukter betydligt lägre.

Intresset för industrihampan har olika orsaker. I rapporten nämns dragstyrkan och lägre vikt som viktiga orsaker. En annan orsak är att priset på träspån ökar vilket medför bättre konkurrenskraft för industrihampan. Man kan även nämna det ökade intresset för att använda produkter som är etiskt och miljömässigt ”korrekta”.

Det kommersiella värdet av att använda industrihampan är en avgörande faktor för att företag ska använda detta alternativ. Industrihampan har andra värden än de värden som presenteras i en traditionell tillverknings-, bidrags- eller abc-kalkyl, t.ex. det mervärde som industrihampan har eftersom den har etiska och miljömässiga fördelar jämfört med andra material som används i likartade produkter.

Slutsatser

För de analyserade företagen visar marknadspotentialberäkningen att den kalkylerade åkerarealen varierar mellan ca 70 och ca 90 ha för bostadsföretagets råvarubehov. För möbelföretaget täcks råvarubehovet av ca 800 ha hampodling och för fordonsföretagen täcks råvarubehovet av mellan ca 100 och ca 900 ha hampodling. Detta visar på en relativt stor marknadspotential, som medför att odlingsarealen för industrihampan kan bli avsevärd om marknaden för industrihampan utvecklas och nya hampprodukter introduceras.

Referenser

1. Karus, M., Kaup, M. & Lohmeyer, D. 2000. Studie zur Markt- und Preissituation bei Naturfasern (Deutschland und EU) Bericht aus der Nova-institute. Fachagentur Nachwachsende Rohstoffe. Gülzov.
2. Sundberg, M. & Westlin, H. 2005. Hampa som bränsleråvara. JTI-rapport 341. Uppsala.
3. <http://www.eiha.org/>

Publikationer och resultatförmedling till näringen

I följande publikationer har marknaden för industrihampan och marknadsprojektet omnämnts och diskuterats:

1. Svennerstedt, B. & Svensson, G., 2004. Industrial Hemp – Cultivation, Harvesting, Processing and Market (in Swedish). Swedish University of Agricultural Sciences. FAKTA Jordbruk, Nr 7, 2004. Uppsala.
2. Svennerstedt, B & Björklund, T. 2007. Industrihampanns kommersiella produktområden i Sverige - Fallstudier hos företag i primära branscher. Område Jordbruk. Sveriges lantbruksuniversitet. Rapport (opublicerad). Alnarp.

Ytterligare information om marknadsprojektet kommer att förmedlas till näringen och allmänhet via artiklar i dagspress och fackpress av frilansjournalisten Lars Edling, Malmö under 2007. Under hösten 2007 kommer dessutom ett marknadsseminarium om industrihampan att hållas på Alnarp i Partnerskap Alnarps regi.